

СТРАХОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ INSURANCE POTENTIAL OF ECONOMIC DEVELOPMENT

У статті визначено, що страховий потенціал є акумулятором значної маси коштів, які необхідно використовувати для забезпечення соціально-економічного розвитку України. Досліджено складові страхового потенціалу, що є додатковими джерелами соціальної захищеності населення України. Страхові компанії України акумулюють понад 53,1% усіх активів і мають значний потенціал для сприяння сталому розвитку підприємництва. Обґрунтовано, що інвестиційні можливості вітчизняних страхових компаній забезпечують фінансування пріоритетних галузей економіки. Доведено, що страховий потенціал України не тільки забезпечує й стимулює розвиток суб'єктів господарювання, а й зменшує соціальну напругу в суспільстві.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, страхування, страхові компанії, страховий потенціал, держава, інвестиційна діяльність.

В статье определено, что страховой потенциал является аккумулятором значительной массы средств, которые можно использовать для обеспечения социально-экономического развития Украины. Исследованы составляющие страхового потенциала, которые являются дополнительными источниками социальной защищенности населения Украины. Страховые компании Украины аккумулируют более 53,1% всех активов и имеют значительный потенциал

для содействия устойчивому развитию предпринимательства. Обосновано, что инвестиционные возможности отечественных страховых компаний обеспечивают финансирование приоритетных отраслей экономики. Доказано, что страховой потенциал Украины не только обеспечивает и стимулирует развитие субъектов хозяйствования, но и уменьшает социальную напряженность в обществе.

Ключевые слова: социально-экономическое развитие, страхование, страховые компании, страховой потенциал, государство, инвестиционная деятельность.

The article states that the insurance potential is an accumulator of a significant amount of funds that must be used to ensure the social and economic development of Ukraine. The components of the insurance potential, which are additional sources of social protection of the population of Ukraine, are considered. Ukrainian insurance companies accrue more than 53.1% of all assets and have significant potential to promote sustainable business development. It is substantiated that investment opportunities of domestic insurance companies provide funding for priority sectors of the economy. It is proved that the insurance potential of Ukraine not only provides and stimulates the development of business entities but also reduces the social tension in society.

Key words: socio-economic development, insurance, insurance companies, insurance potential, state, investment activity.

УДК 338.01

Романовська Ю.А.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів
Вінницький торговельно-економічний
інститут

Київського національного
торговельно-економічного університету

Урбанович В.А.

студентка
Вінницький торговельно-економічний
інститут

Київського національного
торговельно-економічного університету

Постановка проблеми. Економіка України виходить із затьняної кризи та демонструє зростання ВВП. Для залучення інвестицій і стимулювання бізнесу необхідно розвивати страховий потенціал країни, який є прискорювачем відновлення економіки. Розвиток страхового ринку здатний позитивно вплинути на соціально-економічною ситуацією в державі і є акумулятором значної маси коштів, які набувають форми грошових резервів. Страхові резерви на деякий час стають вільними від зобов'язань і можуть бути ефективно використані шляхом розміщення на фінансовому ринку. В Україні страховий потенціал реалізується не повною мірою та не працює активно на розвиток економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемам функціонування і розвитку страхових компаній, дослідженню особливостей здійснення ними інвестиційної діяльності присвячені публікації таких вітчизняних вчених, як: М. М. Александрова, В. Д. Базилевича, О. А. Гаманкової, О. М. Залєтова, О. Д. Заруби, С. З. Мошенського, Н. В. Ткаченко, З. Ватаманюк та ін. Дослідження німецьких науковців Рікардо Джуччі [1], Фолькера Хенке визначають особливості структури активів страхових компаній та обґрунтовують рекомендації щодо удосконалення економічної політики

держави на ринку страхових послуг. Але, незважаючи на численні наукові дослідження та здобутки в страховій галузі країни та виокремлення її основних проблем, потребує поглиблення саме теоретичне обґрунтування ролі страхового потенціалу в економічному розвитку України.

Постановка завдання. Метою дослідження є узагальнення особливостей формування та розвитку страхового потенціалу як одного зі шляхів забезпечення сталого економічного зростання держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Існування повноцінного ринку страхування є важливою умовою для підвищення добробуту населення та сталого економічного зростання. Тому подальший його розвиток має набути пріоритетного значення в економічному та соціальному аспектах реалізації загальнодержавної політики. У сучасних умовах, коли країна перебуває в кризовому стані, страхові компанії варто розглядати у якості потужних інвесторів розвитку економіки, адже страховий ринок має сприяти формуванню додаткових джерел фінансування.

Саме страхові компанії є надійним захистом для юридичних і фізичних осіб від матеріальних втрат, спричинених стихійним лихом, нещасним випадком чи іншими ризиковими обставинами,

тому їх потенціал є запорукою сталого соціально-економічного розвитку держави.

Формування потужного сектора страхування має важливе значення для суспільства та економічного розвитку держави. Лайфове страхування дозволяє суб'єктам господарювання досягати вищого рівня життя шляхом задоволення їх потреби в безпеці та гарантованого рівня доходу. Страхування майна та відповідальності сприяє розвитку підприємницької та комерційної діяльності. Отже, страхування необхідно розглядати, як невід'ємний елемент стійкого економічного зростання країни. Таким чином, страховий потенціал держави є основою стабільності відтворювального процесу, досягненням соціальної стабільності, безпеки та виступає гарантом добробуту населення.

Страховий потенціал можна визначити, як сукупні можливості страховика з організації та розробки якісних і різноманітних страхових продуктів, доведення їх до споживачів з метою забезпечення страхового захисту їх інтересів і прибутковості своєї діяльності. Потенціал страхової компанії визначають наявними в неї ресурсами [1, с. 72]:

- організаційними (способи прийняття рішень, організація системи планування, контролю тощо);
- кадровими (чисельність і рівень кваліфікації кадрів);
- інформаційними (відомості про систему в зовнішньому середовищі, обсяги аналізованої інформації, її достовірність, своєчасність тощо);
- фінансовими (сукупність власних, залучених та запозичених фінансових ресурсів, що забезпечують життєдіяльність страхової організації);
- майновими (нематеріальні активи, основні засоби, інвестиційні активи, грошові засоби і ін.).

Ресурсами необхідно постійно управляти, тобто визначати кількісні та якісні параметри необхідних ресурсів, спосіб, тривалість, місце їх взаємодії. До матеріальних ресурсів страхових компаній належать: приміщення для офісу компанії, меблі, телефонний зв'язок, комп'ютерна, копіювальна та інша техніка, транспортні засоби. Фінансові ресурси забезпечують надійність виконання зобов'язань страхової компанії, складаються насамперед із грошової частини сплаченого статутного фонду

і системи страхових резервів. Від інтелектуального та професійного рівня персоналу страхової компанії залежить досягнення нею стратегічної мети, тому трудові ресурси відіграють не менш важливу роль у потенціалі страхових компаній [1, с. 74].

Для більш детального аналізу страхового потенціалу, зупинимося на дослідженні динаміки кількості страхових компаній та рівні їх концентрації (табл. 1). Це допоможе оцінити загальний потенціал зазначених фінансових установ стосовно обсягів надання страхових послуг.

Загальна кількість страхових компаній станом на 30.06.2017 становила 300, у тому числі «life» – 36 компаній, «non-life» – 264 компанії. Можна констатувати, що незважаючи на значну кількість компаній, фактично на страховому ринку основну частку валових страхових премій – 97,9% – акумулюють 100 СК «non-Life» та 99,8% – 20 СК «Life». Все це підтверджує низький рівень соціальної захищеності населення України, адже надходження премій зі страхування життя та кількість страховиків з цього виду є надто малою аби забезпечити сталий розвиток.

Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, а саме: відбулося зменшення на 114 страхових компаній з кінця 2012 року до червня 2017 року. Також спостерігається низький рівень розвитку страхування життя. Необхідно відзначити, що характерною рисою розвитку страхового ринку України є те, що він на 85,1% складається зі страхових компаній «non-Life» (страхових компаній, які займаються ризиковими видами). Причиною низького рівня розвитку страхування життя є те, що населення України не має вільних коштів та довіри до страхової системи загалом.

Страхові компанії України акумулюють понад 53,1% усіх активів і мають значний потенціал для сприяння сталому розвитку підприємництва шляхом розміщення страхових резервів у реальному секторі економіки.

Страховий ринок України і пройшов стадію формування, але він і досі знаходиться на початковому етапі свого розвитку. За оцінками експертів покриття страхового поля в Україні становить 3-5%, тоді як у країнах Західної Європи понад 90%. Це

Таблиця 1

Кількість страхових компаній та їх концентрація в Україні у 2012-2017рр.

Кількість страхових компаній	2012	2013	2014	2015	2016	I півріччя 2017 року
Загальна кількість	414	407	382	361	310	300
в т. ч. СК «non-Life»	352	345	325	312	271	264
в т. ч. СК «Life»	62	62	57	49	39	36
Топ 100 СК «non-Life», %	84,3	92,1	93,4	96,1	96,9	97,9
Топ 200 СК «non-Life», %	91,0	99,2	99,5	99,9	99,9	100,0
Топ 10 СК «Life», %	90,4	90,9	91,2	87,9	89,4	94,7
Топ 20 СК «Life», %	97,9	98,3	98,7	99,0	99,5	99,8

Джерело: [2]

свідчить про наявність в Україні великих невикористаних резервів розвитку страхового ринку, реалізація яких значною мірою залежить від ефективності функціонування національної економіки [4].

У таблиці 2 представленні показники розвитку страхових компаній України з 2012 року по 30.06.2017 року. Отже, у порівнянні з аналогічною датою 2015 року зменшилися такі показники, як загальні активи страховиків (-7,7%) та обсяг сплачених статутних капіталів (-12,5%). У порівнянні з 2015 роком на 5 434,3 млн грн (18,3%) збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій збільшився на 4 109,0 млн грн (18,4%). Операції перестраховування за 2016 рік зросли на 27,8% з 9 911,3 млн грн до 12 668,7 млн грн за рахунок збільшення на

1 325,3 млн грн обсягів перестраховування в середині країни та збільшення на 1 432,1 млн грн операцій з перестраховування із страховиками-нерезидентами.

Щодо I півріччя 2017 року, то є доцільним детально проаналізувати чисті страхові премії за видами страхування.

Структура страхових премій свідчить, що найбільшу частку займає саме автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») – 4 626,0 млн грн (або 34,2%). Також найбільша питома вага належить таким видам страхування, як: страхування майна – 1 331,2 млн грн (9,9%); медичне страхування (безперервне страхування здоров'я) – 1 306,1 млн грн (або 9,7%); страхування життя – 1 245,1 млн грн (або 9,2%); страхування фінансових ризиків – 914,6 млн грн (або 6,8%) та ін.

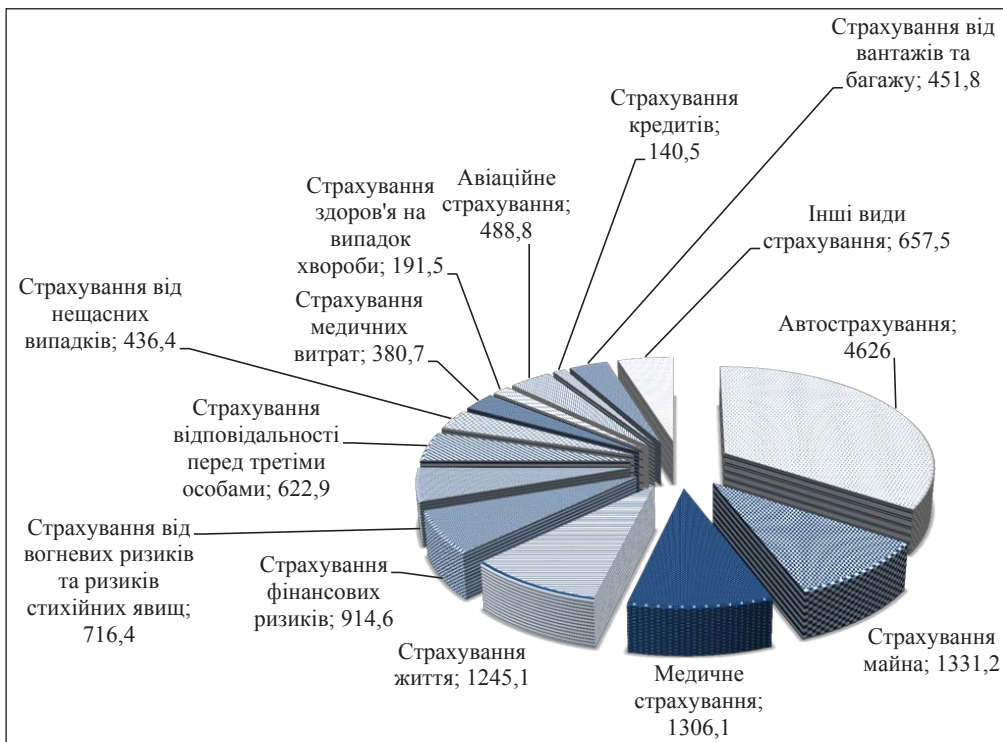

Рис. 1. Структура чистих страхових премій за видами страхування станом на 30.06.2017 (млн грн)

Джерело: [2]

Таблиця 2

Основні показники страхової діяльності страхових компаній України протягом 2012 – I півріччя 2017 року

Показник	2012	2013	2014	2015	2016	I півріччя 2017 року
Валові страхові премії	21 508,2	28 661,9	26 767,3	29 736,0	35 170,3	21 222,8
Валові страхові виплати	5 151,0	4 651,8	5 065,4	8 100,5	8 839,5	4 783,9
Чисті страхові премії	20 277,5	21 551,4	18 592,8	22 354,9	26 463,9	13 509,5
Чисті страхові виплати	4 970,0	4 566,6	4 893,0	7 602,8	8 561,0	4 614,9
Обсяг сформованих страхових резервів	12 577,6	14 435,7	15 828,0	18 376,3	20 936,7	20 778,1
Сплачено на перестраховування	2 552,8	8 744,8	9 704,2	9 911,3	12 668,7	9 771,0
Загальні активи страховиків	56 224,7	66 387,5	70 261,2	60 729,1	56 075,6	55 173,3
Обсяг сплачених статутних капіталів	14 579,0	15 232,5	15 120,9	14 474,8	12 661,6	12 758,4

Джерело: [2]

Як бачимо, страховий ринок поступово виходить з кризи. Та існує значна потреба в подальшому його вдосконаленні. Досвід розвинених іноземних країн показує, що в умовах ринкової економіки страхування є важливим чинником розгортання інвестиційної діяльності.

Основним джерелом одержання прибутку для страхових компаній більшості розвинених країн є кошти від інвестування пріоритетних галузей економіки та інноваційних проектів. Інвестиційна діяльність суттєво впливає на фінансовий стан страхових компаній, а правильно обрана інвестиційна політика є основою майбутнього прибутку та високої платоспроможності страхової компанії [3, с. 27]. Страхова інвестиційна діяльність – діяльність страхових компаній, яка передбачає вкладення їх власних і залучених коштів зараз і отримання доходу в майбутньому.

Недостатність капіталу для держави є серйозною проблемою, тому збільшення обсягу інвестиційних можливостей вітчизняних страхових компаній є одним із найважливіших чинників його сталого розвитку. Володіючи значними фінансовими ресурсами та можливостями, страхові компанії володіють можливостями надавати фінансові кошти, чим забезпечують фінансування пріоритетних галузей економіки.

На рис. 2 зображена структура активів для представлення страхових резервів станом на 30.06.2017.

На рис. 2 представлена структура активів страхових компаній, станом на 30.06.2017. Якщо порівняти з інформацією станом на 30.06.2016, то зменшився обсяг активів, дозволених для представ-

лення банківськими вкладками на 2,5%. Як бачимо, значну частку в структурі займають цінні папери, зокрема: акції – 6923,9 млн грн та цінні папери, що емітуються державою – 5862,4 млн грн [4, с. 832].

Основними джерелами інвестиційної діяльності страхових компаній є:

1) власні кошти (статутний фонд, резервний фонд, прибуток, цільове фінансування та надходження);

2) залучені кошти (поточне надходження страхових премій, резерви страхових внесків та відшкодувань, фонд запобіжних заходів) [3, с. 28].

Інвестиційна діяльність підвищує якість послуг, наданих страховою компанією, та забезпечує конкурентоздатне положення страховика на ринку страхових послуг. За рахунок інвестування фондів страхових компаній відбувається зростання власних коштів, що дає змогу знизити обсяг залучення зовнішніх джерел фінансування. Тому інвестиційна діяльність вітчизняних страхових компаній є перспективним напрямом їх стратегічного розвитку, що забезпечить отримання додаткових доходів та розширення сфери діяльності

Незважаючи на те, що страховий ринок залишається найбільш розвиненим та капіталізованим серед інших небанківських фінансових ринків, існує ряд проблем, які не дозволяють повністю використати свій потенціал. Це насамперед недосконалість законодавства в даній сфері, нестабільний фінансовий стан держави, обумовлений анексією Криму та антитерористичною операцією на сході, неідеальна платіжна дисципліна, і, як результат, недовіра клієнтів та зменшення власних резервів.

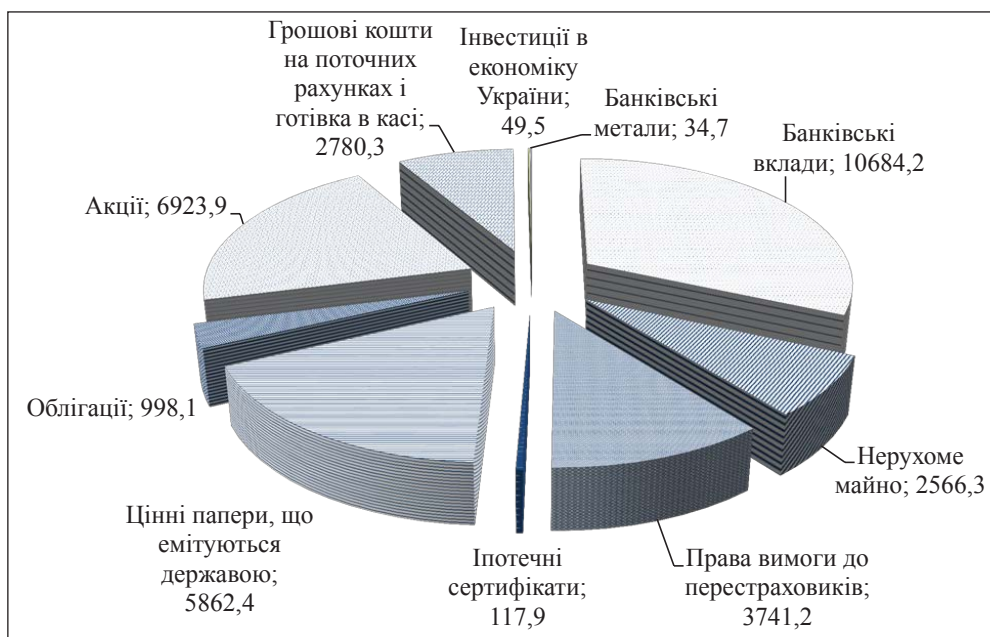

Рис. 2. Структура активів, визначених для розміщення коштів страхових резервів страховиків в Україні, I півріччя 2017 р., млн грн

Джерело: [2]

Аналіз тенденцій інвестиційних вкладень страхових компаній України засвідчив, що інвестиційна діяльність на даному етапі не реалізовує інвестиційної функції страхування, яка має основну мету – досягнення дохідності інвестицій. Це зумовлено внутрішніми чинниками, а саме: недостатністю ресурсної бази, високою рентабельністю страхових операцій, втратою великих корпоративних клієнтів та зовнішніми чинниками, такими як інфляція та недосконалість системи державного регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній.

Висновки з проведеного дослідження. Страховий потенціал є невід’ємною складовою функціонування ринкової економіки України. Важливою умовою успішного розвитку потенціалу страхових компаній є формування попиту на страхові послуги, підвищення культури страхування у споживача шляхом його страхової освіти через ЗМІ, а також удосконалення асортименту страхових послуг. Стратегічне функціонування страхової діяльності в Україні повинне ґрунтуватися на впровадженні ІТ технологій у процес реалізації страхових послуг. Також обов’язковим є реформування страхового законодавства до євроінтеграційних процесів, що можливе лише за умови проведення виваженої і стабільної державної політики регулювання страхового ринку України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Джуччі Р. Значення ринку страхування для економічного розвитку в Україні: аналіз та рекомен-

дації для економічної політики / Р. Джуччі, Ф. Хенке // Страхова справа. – 2004. – № 1. – С. 70-75.

2. Річні звіти. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://nfp.gov.ua>.

3. Козоріз Г.Г. Пріоритетні напрями модернізації страхового ринку України в умовах глобальних викликів / Г.Г. Козоріз / Регіональна економіка. – 2013. – № 1. – С. 26-34.

4. Романовська Ю.А. Аналіз страхового ринку України / Ю.А. Романовська // Економіка та суспільство. – Мукачівський державний університет, 2016. – № 7. – С. 830-837.

REFERENCES:

1. Dzhuchchi R. (2004) Znachennia rynku strakhuvannia dlia ekonomichnoho rozvytku v Ukraini: analiz ta rekomendatsii dlia ekonomichnoi polityky [Importance of the insurance market for economic development in Ukraine: analysis and recommendations for economic policy]. Insurance business, no. 1, pp. 70-75.

2. Richni zvity. Natsionalna komisiia, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh [Annual Reports. National Commission for the regulation of financial services markets]. Available at: <https://nfp.gov.ua>. (accessed (15.10.2017)).

3. Kozoriz H.H. (2013) Priorytetni napriamy modernizatsii strakhovoho rynku Ukrainy v umovakh hlobalnykh vyklykiv [Priority directions of modernization of the insurance market of Ukraine in the context of global challenges]. Regional economy, no. 1, pp. 26-34.

4. Romanovska Yu.A. (2016) Analiz strakhovoho rynku Ukrainy [Analysis of the insurance market of Ukraine]. Economics and Society, no. 7, pp. 830-837.

Romanovska Yu.A.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Finance
Vinnytsia Institute of Trade and Economics
Kyiv National University of Trade and Economics

Urbanovych V.A.

Student
Vinnytsia Institute of Trade and Economics
Kyiv National University of Trade and Economics

INSURANCE POTENTIAL OF ECONOMIC DEVELOPMENT

Ukraine's economy comes out of a protracted crisis. In order to attract investment and stimulate business, it is necessary to develop the insurance potential of the country. The development of the insurance market positively affects the socio-economic situation in the state. The insurance market is a massive battery. Insurance potential is an accelerator of economic recovery. Insurance companies are reliable protection for legal and physical persons from material losses.

The potential of the insurance company is determined by the resources available to it. The material resources of insurance companies include: premises for the office of the company, furniture, telephone communication, computer, copying and other equipment, vehicles. Financial resources are the monetary part of paid charter capital and the system of insurance reserves. Labour resources play no less important role in the potential of insurance companies. According to experts, the coverage of the insurance field in Ukraine is 3-5%. Investment activity has a significant impact on the financial position of insurance companies. Insurance companies have the opportunity to provide finance, which provides funding for priority sectors of the economy.

The total number of insurance companies in the 2017 year was 300, including "life" – 36 companies, "non-life" – 264 companies. The number of insurance companies tends to decrease. A characteristic feature of the development of the Ukrainian insurance market is that it is 85.1% comprised of non-life insurance companies. Ukrainian insurance companies accumulate more than 53.1% of all assets. The structure of insurance premiums shows that the largest share is auto insurance – 4 626.0 million UAH (or 34.2%). Also, the largest share belongs to the following types of insurance, such as: property insurance – UAH 1 331.2 million (9.9%); medical insurance (continuous health insurance) – 1 306.1 million UAH (or 9.7%); life insurance – 1 245.1 million UAH (or 9.2%); insurance of financial risks – 914.6 million UAH (or 6.8%) and others.

The investment activity of domestic insurance companies is a promising direction for their strategic development. The main sources of investment activity of insurance companies are: 1) own funds; 2) attracted funds.

The inadequate capital for the state is a serious problem. Therefore, increasing the volume of investment opportunities of domestic insurance companies is one of the most important factors in its sustainable development. Insurance potential is an integral part of the functioning of a market economy of Ukraine. Strategic functioning of insurance activity in Ukraine should be based on the introduction of the latest technologies. An important condition for the successful development of the potential of insurance companies is the formation of demand for insurance services.